

חוברת

בני חורין

מאמרים בענייני חג הפסח

נסדר ונערך בס"ד ע"י

תלמידי השלוחה בישיבת שעלבים

מחזור א'

אדר תשס"ד

תוכן הענינים

- א. דבר השלוחה ..... ג
- ב. הרב גרשון שחור ..... ה
- ג. הרב נריה גמליאל ..... ז
- ד. הרב דניאל אלול ..... יא
- ה. פיני כפרי – מדריך ..... יד
- ו. אופמן אושר ..... טז
- ז. אלגביש אייל ..... יח
- ח. אליעזר תומר ..... כ
- ט. אנג'ל צחי ..... כג
- י. גלעד רפאל ..... כו
- יא. ווייל עמית ..... כח
- יב. וולפמן נתאי ..... ל
- יג. כץ אוהד ..... לא
- יד. לוית ארי ..... לד

דבר השלוחה

עברנו יחדיו פרק זמן לא מבוטל, שבו כבר אפשר לומר כמה מילות סיכום. כמוכן שיש עוד דרך ארוכה לפנינו, אולם אי אפשר להתעלם מהדרך שעבר כל אחד מאתנו. היעד שהצבנו לעצמנו, שכל החיים נשאף "לגדול בתורה".

אנו רוצים להיות גדולים בכל התחומים, באושר ובעושר, אולם מעל הכל רצוננו לא להפסיק לשאוף לגדול בתורה.

המושג "לגדול בתורה" אין כוונתו בהכרח להיות רבנים גדולים, כל אחד חייב לשאוף כל ימיו להיות יותר גדול בעבודת ה' שלו, מהרמה שהוא מצוי בה. דבר זה יכול לבוא לידי ביטוי בקיום מצוות יותר בשמחה, או בקבלה עצמית של מעשה טוב, ועוד ועוד. אפשר לומר שאת הצבת היעד כבר עברנו, וכל אחד מאתנו הולך לאורו של יעד זה.

הדרך לעלייה בעבודת ה' אינה פשוטה, וכמו בכל מאבק ישנם ניצחונות, אולם אי אפשר להתעלם מההפסדים. צריך שמתוך הנפילות נצבור כוח לעלייה, ולא שחס וחלילה הירידה תוביל לירידה עמוקה עוד יותר.

בחודשים שעברו עבדנו בעיקר בשיטה של לימוד מודרך בשיעורים ובשיחות. המגמה שלנו להמשך, היא להתחיל להרגיל אתכם ללמוד בכוחות עצמכם. הדבר ייעשה בזהירות, אולם חינוך אמיתי פירושו, הקניית ערכים ויכולות שהחניך יוכל לבצעם בעצמו ללא עזרה. יתרה מכך, השאיפה היא שכל אחד מכם יוכל לפתח ולחדש דברים מעצמו, על בסיס מה שלמד.

לסיום, ברצוננו להודות לכם: אושר, אייל, תומר, צחי, דוד, רפאל, יוסי, נתאי, עמית, נתן, אוהד, ארי, על הזכות שהענקתם לנו להיות לכם למורי דרך בשנים החשובות ביותר בחייכם.

אנו תקווה, שנזכה לראות כל אחד ואחד מכם מקים בית נאמן בישראל, עורך את ליל הסדר בביתו ומעביר את כל התכנים שדיברנו עליהם לדור הבא.

מוגש לכם כאן פרי הביכורים של תלמידי השלוחה (מחזור א') והצוות, ברעיונות ומאמרים בנושא חודש ניסן וליל הסדר.

בברכת פסח כשר ושמח

הרב גרשון שחור

הרב נריה גמליאל.

הרב דניאל אלול

חג הפסח חג החינוך

הרב גרשון שחור

ישנן שאלות שיש עליהם תשובות קבועות מראש, כגון אם רב שואל בשיעור מה ההלכה, מי שיענה "מחלוקת" סביר להניח שתשובתו נכונה. בהלכות ברכות התשובה לרוב תהיה, בגלל שיש ספק יש לאכול בתוך הסעודה, ועוד כאלו רבות. בליל הסדר התשובה כמעט לכל השאלות מדוע עושים כך או אחרת תהיה "בכדי שישאלו הילדים". כל ליל הסדר בנוי על הילדים: מצוות "והגדת לבנך", אמירת מה נשתנה, אכילת הכרפס, כנגד ארבעה בנים דברה תורה, ועוד ועוד.

למעשה, ליל הסדר הוא ערב חינוכי מרוכז, בו עלינו להעביר תכנים לדור הבא. מקובל בכל קהילות ישראל שאת ליל הסדר חוגגים בחוג המשפחתי הרחב יותר, ולא בחוג המצומצם, וזאת מפני שהשיעור הטוב ביותר יכול להתנהל בפורום הזה.

רוב החינוך שאנו מעניקים לילדים מבוסס על הלימוד מהבית, לא רק באמירות מפורשות של מותר ואסור, אלא בעיקר על מסרים נסתרים. הרי אם האבא רואה בשבת דבר רוחני, שיש בו שמחה שעכשיו יש לו זמן לדברים רוחניים כי כל השבוע הוא עסוק, כך יבינו בניו שהעיקר זה הרוחניות. אולם אם האב ייראה בשבת שיום זה מפריע לו להתקדם בעסקיו, אז הבנים יבינו את המסר הסמוי מה חשוב ומה לא. המסרים החינוכיים הסמויים לא עוברים רק בתוך המשפחה המצומצמת, גם "לדודים" יש תפקיד לא קטן בחינוך, לכן את ליל הסדר חוגגים בפורום משפחתי רחב.

את החג חוגגים על מנת לציין את יציאת מצרים שבה נקבע לדורות את עובדת היותנו לעם. אולם ליל הסדר ממחיש לנו שכל קיומו של הע הע הזה במשך כך הדורות, למרות כל הצרות, בנוי על המשפחה היהודית. בבית היהודי החם מצא כל יהודי את הפורקן לכל סבלו, ואת הכוח להמשיך ולהתמודד עם האתגרים העומדים לפניו. זה הסוד שלנו!!!, באף אומה הבית לא יציב כמו בעם היהודי, לכן כל העמים ירדו מעל במת ההיסטוריה אולם עם ישראל קיים לעד.

כנגד ארבעה בנים דברה תורה ...

הרב נריה גמליאל

הגדה של פסח:

ברוך המקום, ברוך הוא, ברוך שנתן תורה לעמו ישראל, ברוך הוא. כנגד ארבעה בנים דברה תורה: אחד חכם. ואחד רשע. ואחד תם. ואחד שאינו יודע לשאול:

חכם מה הוא אומר. מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה ה' אלקינו אתכם. ואף אתה אמור לו פהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן: רשע מה הוא אומר. מה העבודה הזאת לכם. לכם ולא לו. ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעקר. ואף אתה הקהה את שניו ואמור לו. בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים. לי ולא לו. אלו היה שם לא היה נגאל: **תם מה הוא אומר.** מה זאת. ואמרת אליו בחוזק יד הוציאנו ה' ממצרים מבית עבדים: ושאינו יודע לשאול את פתח לו. שנאמר, והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים: יכול מראש חדש, תלמוד לומר ביום ההוא. אי ביום ההוא יכול מפעוד יום, תלמוד לומר בעבור זה. בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מנחים לקניד:

"והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר מה זאת".

בעל ההגדה אומר: שפסוק זה מדבר בבן התם.

שואל האברבנאל: מניין שזהו הבן התם, ייתכן שאומר הוא דרך לעג כמו הבן הרשע, שאמר "מה זאת"?

מתרץ האברבנאל: חייבים אנו לאמר שבן זה שאל כהוגן, שהרי הקב"ה ציוה להשיב לו כהוגן, שהרי התשובה לבן זה היא: "בחוזק יד הוציאנו ה' ממצרים".

שואל בעל ה"כלי יקר": מלתא דפסיקא היא, שכל מי שאומר "מה זאת", תם הוא, ובמה אדע מה בלב השואל?

מבאר בעל ה"כלי יקר": אם נתבונן היטב, נבחין בדבר מיוחד מאד, בלשון הכתוב. אצל שניים מן הבנים מופיע הלשון "מחר", ובשניים האחרים לא הזכיר לשון "מחר". ואדרבה, אמר הכתוב "והגדת לבנך ביום ההוא" והוא הפך המחר. אצל הבנים "תם וחכם" - כתוב "והיה כי ישאלך בנך **מחר**...", ואילו אצל הבנים "רשע ושאינו יודע לשאול" - כתוב "והגדת לבנך **ביום ההוא**...".

באה התורה ללמדנו, שאם הבן היה שואל "מה זאת" למחרת יום הנתינה, ולעומת זאת ביום הנתינה עצמו אינו שואל כלום, אז הגיוני יותר ששואל בתום לב, שהרי אם היה רוצה להלעיג על מצוות ה', היה אומר דבריו מיד ביום הנתינה ולא מחכה למחרת. אך היות והוא שואל כהוגן, לכן תשיב לו כהוגן, "כי בחוזק יד הוציאנו ה' ממצרים". ומה ששואל "מה זאת", היות ואין בו טעם והגיון לפרט את הדינים לכן הבין בעל ההגדה שהוא הבן ה"תם".

וכמו כן בפסוק "והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר", הנדרש לבן ה"חכם", גם כאן החכם לא שואל מייד באותו הרגע, פן יחשדוהו שהוא מלעיג על המצוות בשעת עשייתם, כדי להשבית את העם ממלאכתם.

אולם, הבן ה"רשע", שכל עיקר כוונתו להשבית העם ממלאכתו, אומר את דבריו בשעת עשיית המצוה, כדי להלעיג לעובדים לאמר במה זקנים שכמותכם מתעסקים וכו'. לכן תשובת התורה היא: "והגדת לבנך ביום ההוא" - כלומר גם אתה תשיב לו תכף ומיד בשעה שהוא עצמו מדבר כדי להשתיק אותו.

עוד הייתי מוסיף ואומר: כל ספור יציאת מצרים וקריעת ים סוף ומלחמת עמלק, היא המלחמה בין אנשי "היום" לאנשי "המחר".

עומד פרעה מול משה ומנסה לנצח אותו בהנצחת "היום" על "המחר". לאורך כל השיחות בניהם, אומר משה לפרעה "אלוקי העברים נקרא עלינו...", הוא מדבר על חזון, ועל כל מיני שאיפות לעתיד. ופרעה לא מתייחס לא למשה ולא לדבריו, הוא רק מחמיר את גזרותיו, ודואג שכל אחד מבני ישראל חייב להשלים את המכסה היומית.

פרעה בעצם אומר להם, אתם תמשיכו לדבר על רוחניות - על חזון ועל שאיפות - למחר, אבל אצלי העבדים שלי יצטרכו לחכות עוד הרבה הרבה זמן. והוא מחמיר את גזרותיו כדי שהם לא יהיו מסוגלים לחשוב כל על יום המחר, אלא רק על איך לגמור את היום.

זה מצב קשה שבו "היום" מנצח את "המחר". כך פרעה מונע כל אפשרות של מרידה נגדו.

ואז עומד משה ודרך עשרת המכות מלמד היטב את פרעה את נצחון המחר על היום, את נצחון הרוחניות על הגשמיות. אם נתבונן היטב, נבחין בתופעה מעניינת, שמן המכה השניה ואילך, בכל פעם שמתנהל דו שיח בין משה ופרעה, מופיע הביטוי "מחר". לדוגמא: "הנני מביא מחר ארבה בגבולך", וכן:

"הנני ממטיר כעת **מחר** ברד כבד מאד", וכמו כן: "וסר הערוב מפרעה ועבדיו **מחר**...", וכן הלאה. בזאת לימד משה את פרעה היטב איך אנשי הרוח והחזון, **האנשים שחושבים על חזון וגאולה מנצחים את אנשי היום**.

זה גם אולי הפשט בפסוק "הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתיים". פסוק זה קשה מאד, מה הקשר בין אי שמיעת פרעה ובין אי שמיעת בני ישראל, הרי פרעה לא מקשיב למשה כוון שאינו רוצה להקשיב לו, ואילו בני ישראל רוצים להקשיב, אולם לא מסוגלים לכך, בשל קוצר הרוח והעבודה הקשה?

אולם ההסבר פשוט, אומר משה להקב"ה, "הן בני ישראל לא שמעו אלי" – עם ישראל מכיר בגאולה, מאמין ורוצה בה מאד, אולם תראה הקב"ה איך פרעה הצליח להפיל אותם ברשתו, אני בא ומדבר איתם על המחר, והם כל הזמן שקועים באיך לגמור את היום. הבעיה שלהם היא לא העבודה הקשה, אלא קוצר הרוח - כלומר, פרעה לא מאפשר להם אפילו את האפשרות לחלום. וא"כ **איך ישמעני פרעה**" - פרעה שהוא אבי השיטה של "היום" שאינו מכיר מושג של "מחר", וכי הוא כן ישמע לי? **ואני ערל שפתיים** - אין הכוונה לחסרון הטכני של הדיבור, אלא אני כנראה מרומם מידי בשבילם. כל הדיבור שלי הוא כמו גמגומים רבים, כוון שאני רוחני מידי בשבילם, ואין לי היכולת לתקשר עם העם וכל שען עם הקב"ה.

וכך למדים אנו בליל הסדר, על שני סוגי הבנים, על הבנים של "היום", ועל הבנים של "המחר". יש את הבן שמבין את העקרון של "מחר", העיקרון שאני חלק מאתמול וממחר. והשני, זה שתפיסת מצרים כ"כ חלחלה אליו, עד כדי כך שאם הוא היה במצרים הוא לא היה זוכה להגאל.

"בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל" - שנזכה כולנו יחד בעז"ה עוד השנה לחוג את ליל הסדר בירושלים, ואת קרבן הפסח כהלכתו.

אש - חיבור בין ארץ ושמים

הרב דניאל אלול

מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבה ורבי טרפון שהיו מסובין בבני ברק והיו מספרין ביציאת מצרים כל אותו הלילה עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם רבותינו הגיע זמן קרית שמע של שחרית [הגדה של פסח].

חכמים אלו קיימו את המצוה להאריך בסיפור יציאת מצרים, ולולא תלמידיהם שבאו מן החוץ לומר להם שהגיע זמן קריאת שמע של שחרית לא היו מפסיקים.

וכאן הבן שואל: כיצד יתכן לומר שהחכמים לא ידעו שהגיע זמן קריאת שמע של שחרית והיו זקוקים לתלמידים שיעירו את תשומת לבם לכך, והרי מצוות עשה מן התורה היא שבכל יום היו מקיימים אותה בזמנה, ומה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות?

שמה תאמר שהיו עסוקים בתורה כל כך עד ששכחו מקריאת שמע! לא נראה שכך הוא, שהרי גדולי ישראל אלו היו עוסקים בתורה יומם ולילה ובכל זאת היו ערים לזמני המצוות כפי שעולה ממקורות רבים בספרות חז"ל. למשל בענין הצלת הלל הזקן ע"י שמעיה ואבטליון אחר ששכב על ארובת בית המדרש ונערס על גבו שלג בגובה של שלוש אמות.

היו שתרצו כי אותם היו מסובים בבית אפל (אולי מפני סכנת הרומאים), ולכן לא היה שייך לדעת מתי מגיע זמן קריאת שמע.

ונראה לומר טעם אחר בזה בס"ד, שהסיבה לדבר נעוצה בחכם הראשון שמוזכר במעשה, והוא ר' אליעזר.

ויובן הדבר ע"פ מאמר חז"ל בענין הדרשה הראשונה שנשא ר' אליעזר בפני רבו רבן יוחנן בן זכאי, וזוהי לשון חז"ל [אבות דרבי נתן פרק יג ד"ה דבר אחר]: "אמר לו רבן יוחנן בן זכאי: אליעזר, אמור לנו דבר אחד מדברי תורה... אמר לו ב' וג' פעמים ולא קבל עליו. יצא רבן יוחנן בן זכאי והלך לו והיה ר' אליעזר יושב ודורש דברים יותר ממה שנאמר למשה בסיני ופניו מאירות כאור החמה וקרנותיו יוצאות כקרנותיו של משה ואין אדם יודע אם יום הוא ואם לילה. רבי יהושע ור' שמעון בן נתנאל הלכו ואמרו לריב"ז בוא וראה רבי אליעזר יושב ודורש דברים יותר ממה שנאמר למשה בסיני ופניו מאירות כאור החמה וקרנותיו יוצאות כקרנותיו של משה ואין אדם יודע אם יום הוא ואם לילה. בא רבן יוחנן בן זכאי מאחריו ונשקו על ראשו ואמר אשריכם אברהם יצחק ויעקב שיצא זה מחלציתכם", ע"כ לשון חז"ל.

מעבר לכל הדמיון המופיע כאן בין ר' אליעזר למשה רבנו, יש לזכור, שלפי דברי חז"ל ר' אליעזר בא מצאצאי משה, ועל פי בקשת משה.

כך גם מצינו [רות רבה פרשה ו ד"ה ז] בזמן הברית של אלישע בן אבויה שבשעה שהיו ר' אליעזר ושאר החכמים עסוקים בתורה ירדה אש מן השמים וליחכה סביבותיהם, וסביר להניח שבמצב כזה חל ניתוק מוחלט מהסובב אותם, ולא ניתן להבחין בין יום ובין לילה.

אין פלא אם כן, שבשעה שר' אליעזר יושב ודורש בבני ברק היו הדברים שמחים כנתינתם בסיני, וירדה אש וליחכה סביבם, והיו פניו מאירות כאור החמה שכן למוד הוא אותו צדיק בכך. וממילא ברור מדוע לא היה שייך

לדעת שהגיע זמן קריאת שמע של שחרית, שהרי בשעת דרשתו אין אדם יודע אם יום הוא ואם לילה.

אשריכם אברהם, יצחק, יעקב ומשה שיצא זה מחלציכם.

טרם אכלה לדבר לא אוכל שלא לצטט את דברי הזוהר הקדוש במעלת סיפור יציאת מצרים בליל הסדר, ואלו הם תורף דבריו [זוהר חלק ב דף מ, ע"ב]: לספר ביציאת מצרים, שזהו חיוב על כל אדם לספר בזה השבח לעולם. וכך למדנו: כל אדם שמספר ביציאת מצרים, ובוהו הסיפור שמח בשמחה, עתיד הוא לשמוח בשכינה לעולם הבא, שהוא השמח מכולם. שזה אותו האדם השמח בבוראו. והקב"ה שמח באותו סיפור, ובאותה שעה מכנס הקב"ה את כל הפמליא שלו, ואומר להם בואו ושמעו את סיפור השבח שלי שמספרים בני ושמחים... אז באים ומודים לו לקב"ה על כל הניסים והגבורות, ומודים לו על העם הקדוש שיש לו בארץ...

לסיום, לכם הורים יקרים ותלמידים חביבים: שמחנו מאד ללמוד יחד עמכם בישיבה, ואנו מקווים שבעזרת ה' נמשיך יחד אחר "בין הזמנים" בכוחות משותפים ומחודשים.

יהי רצון שהקב"ה יזכה אותנו להצליח בכל מעשינו ויברך את מעשה ידינו.

קדש ורחץ

פיני כפרי - מדריך

במציאות היומיומית האפורה הדרך לעבודת ה' היא "סור מרע ועשה טוב".

קודם צריך האדם לנקות עצמו מעוונות ומעשים רעים, ורק אח"כ לעשות טוב. בבחינת "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף". אין האדם יכול לקבל על עצמו את קדושת התורה אלא אם כן מעשיו קודמים לחכמתו. כדברי התנא [פרקי אבות ג,יא] "ר' חנינא בן דוסא אומר כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת".

האדם צריך לנקות את אישיותו לעשות עצמו ככלי קיבול לקבלת החכמה. כדוגמת הבריכה המלוכלכת, על מנת להכשיר את הבריכה לשימוש, צריכים אנו לנקות אותה ולשוטפה היטב ורק אח"כ לשפוך לתוכה מים חיים, "כמים קרים על נפש עייפה" [משלי כה,כה].

אך בפסח המציאות משתנה, בפסח העבודה הופכת להיות פחות כפייתית, פחות מנוגדת לגופינו, בפסח אנו בני חורין לגמרי ואנו עובדים בצורה הפוכה. קודם כל "קדש" - הוסף קדושה הוסף טוב, הוסף את הקדושה האלוקית הפנימית שלך. על מנת להוציא את הקדושה הפנימית מעומק נשמתנו צריכים אנו לגרות את נשמתנו, ע"י לימוד תורה, ע"י קדושה, ע"י הוספת טוב.

אנו מקדשים עצמנו בפסח, כיון שאנו יודעים היטב מי אנו. עם ישראל במצרים, למרות היותו שרוי במ"ט שערי טומאה, האמין בו הקב"ה והוציאו ממצרים. הקב"ה התעלם מהמציאות הקיימת, כיון שראה, שבפנימיות נשמתם, העם הזה מסוגל להגיע לידי קדושה כ"כ גדולה -

לחמישים שערי קדושה, למעמד הנורא והנשגב, מעמד הר סיני, "ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי הכהן" [מכילתא בשלח].

רק לאחר הקדושה שאנו מוסיפים לנשמתנו אנו נטהרים, "קדש ורחץ".

בפסח המציאות היא "קדש" - הוסף קדושה ורק אח"כ נרחצים אנו מן העוונות.

"ודגלו עלי אהבה - אל תקרי ודגלו אלא ודילוגו". הדילוג של הקב"ה בא מאהבה, הקב"ה התעלם ו"דילג" על עוונותינו מאהבה.

יהי רצון שנזכה לקדש עצמנו, ועל ידי כן נזכה להטהר ולהרגיש מזוהים עם פנימיותנו. יהי רצון, שכל אחד יאמין בעצמו כמו שהקב"ה מאמין בנו ומאריך אפו עמנו. נאמין שכולנו מסוגלים לצאת מבירא עמיקתא, ממ"ט שערי טומאה למ"ט שערי קדושה וקרבה גדולה לה' אמן.

מה בין חמץ למצה?

אושר אופמן

הציווי החשוב ביותר:

"אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם, כי כל אוכל חמץ ונכרתה הנפש ההיא מישראל" [שמות יב, טו].

איסור אכילת חמץ הוא החמור ביותר מבין מצוות הפסח. מי שלא סיפר ביציאת מצרים או לא אכל מרור, בטל מצות עשה בלבד. אולם מי שאכל חמץ - חייב כרת. ואע"פ שמי שלא אכל קרבן פסח - חייב גם כן כרת, מכל מקום איסור אכילת חמץ חמור יותר, שהרי אם בטל בשוגג את מצוות קורבן הפסח - פטור; אך השוגג באיסור אכילת חמץ - חייב חטאת או מלקות [רמב"ם הלכות קורבן פסח א, ב; הלכות חמץ ומצה א, א].

מתוך חומרת העונש, למדים אנו על חשיבותה ועל חומרתה של מצווה זו. חשוב לתורה מאד להדגיש שבני ישראל יצאו ממצרים במהירות רבה. עוד בטרם הספיק בצקם לתפוח הם כבר יצאו ממצרים, ולא הספיק בצקם להחמיץ - היינו בשמונה עשרה דקות יצא כל צבא ה' ממצרים. מבצע זה היה ללא ספק כביר עד כדי כך שאפילו צבא כמו ארה"ב לא היה יכול לעשות זאת.

מדוע אוכלים מצות בפסח?

מה בכל זאת חשוב כל כך בפרט זה בתוך נס גאולת מצרים? וכי אם בני ישראל היו יוצאים ממצרים בתוך שעה ולא בשמונה עשרה דקות, הנס היה קטן יותר?

במבט ראשון נראה, כאילו אנו מתרכזים בפרט שולי מאד, שהרי בעצם ספור הנס לא משנה כמה זמן הוא נמשך, מדוע אם כן התורה מדקדקת כל כך בעניין הזמן?

ושאלה עקרונית יותר: בני ישראל אכלו מצות רק בגלל שהמצרים האיצו בהם לצאת ובצקם טרם החמיץ, הרי בציווי על קרבן פסח קודם לכן, נאמר: "ואכלו את הבשר בלילה הזה, צלי אש ומצות על מרורים יאכלוהו" [שמות יב,ח]. זאת אומרת, שגם אם המצרים לא היו מזרזים את בני ישראל, הם היו חייבים לאפות את הבצק בטרם יחמץ, משום שזו אחת המצוות שהם נצטוו לקיים באותו לילה, מדוע אם כן מכל המצוות שנצטוו באותו הלילה, מצווה זו חשובה יותר?

חרות-עולם – מה היא?

חז"ל מפרשים שעניין החמץ רומז לרוחניות. ללמד שבני ישראל היו כל כך שקועים בטומאת מצרים עד כדי שאם היו נשארים עוד זמן קט לא היו נגאלים לעולם. כפי שמתאר הרמב"ם ש"כמעט-קט היה העיקר ששתל אברהם נעקר, וחוזרים בני יעקב לטעות-העולם" [הל' ע"ז א,ג].

עובדה זו, רוצה התורה להדגיש לנו, באמצעות החומר שבאכילת חמץ. שנזכור שישראל היו במצב של כמעט כליון ובכל זאת יצאו לחרות עולמים; היינו, חרות פנימית בלתי-הפיכה. וכעדות הכתוב: "אשר ראיתם היום... לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם" [שמות יד, יג]; באותה הדרגה הפחותה בה אתם רואים את מצרים, "לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם".

כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם. לכן אזכיר שהסתמכתי על הרב אביגדור הלוי נבנצל שליט"א.

ההבדל שבין החכם לרשע

אייל אלגביש

בתורה מופיע [דברים ו, כ]: "כִּי יִשְׁאַלְךָ בְּנֶךְ בְּיָד מִחֹר לֵאמֹר מָה הָעֵדוּת וְהַחֲקִים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֱלֹהֵינוּ אֲתָכֶם". חז"ל מסבירים שפסוק זה מתייחס לשאלת החכם. לעומת זאת לגבי הרשע מביאים חז"ל את הפסוק הבא [שמות יב, כו]: "וְהָיָה כִּי יֹאמְרוּ אֵלֵיכֶם בְּנֵיכֶם מָה הָעֲבֹדָה הַזֹּאת לָכֶם".

שאלה:

נשאלת השאלה: מדוע הפסוק הראשון מדבר על החכם, והשני על הרשע, הרי שניהם אומרים כמעט את אותו הדבר?

תשובות:

לשאלה זו רבו הפירושים. אנו נציין כמה מהם:

ראשית, קיים הבדל ניכר בין שני הדוברים, הראשון (החכם) מזכיר את שם ה' בשאלתו, לעומת השני (הרשע) שאינו מזכיר.

בהקשר לכך: החכם אומר "אשר צווה ה' אלוקינו אתכם" ולעומתו הרשע אומר "מה העבודה הזאת לכם". משמעות המילה "אתכם" אצל החכם היא שהקב"ה מצווה את אותם אנשים לקיים את המצוות. לעומת זאת, במילה "לכם" אצל הרשע יש משום זלזול של השואל במצווה ואלו שמקיימים אותה. חלק מהזלזול בא לידי ביטוי בכך שהוא מתעלם מבורא עולם שמצווה אותם על העבודה, וכביכול הם מבצעים אותה מרצונם.

בנוסף לכך מסביר המלבי"ם, שמסגנון הדברים ניכר שהחכם שואל בכדי לדעת. לעומת הרשע שכל מטרתו היא לקנטר. ניתן זאת, ע"פ תחילת הדיבור של כל אחד מהם: בחכם כתוב " **כִּי יִשְׁאַלְךָ** " - הוא מעוניין לקבל תשובה. לעומת זאת ברשע כתוב: " **וְהִזָּה כִּי יֹאמְרוּ אֲלֵיכֶם** " - הרשע רק רוצה שישמעו את דבריו, הוא לא מעוניין כלל לשמוע תשובה.

שמעתי מהרב מרדכי אילון, שכל שאלה אפילו הקשה והמציקה ביותר מתקבלת בתנאי שיש בסופה סימן שאלה. לעומת זאת אם יש בסופה סימן קריאה אז אין טעם כלל לענות עליה, משום שאין מטרת השואל לשמוע תשובה.

תשובה נוספת מתייחסת לעובדה שהתורה מדברת על החכם בלשון יחיד, לעומתו על הרשע בלשון רבים. בחכם נאמר " **כִּי יִשְׁאַלְךָ בֵּן** ", וברשע נאמר " **כִּי יֹאמְרוּ אֲלֵיכֶם בְּנֵיכֶם** ". בנוהג שבעולם, אם אדם עושה מעשה טוב, אין לו בושה ממנו, לכן הוא עושה אותו בעצמו, לעיתים הוא אף גאה בו. לעומת זאת אדם הרוצה לעשות מעשה רע, הוא יעדיף לעשותו עם חבורת אנשים, מאשר לבד כדי שהקלון לא ייפול עליו לבדו אלא על כל החבורה. לכן הרשע שבא לקנטר, מביא אתו את כל החבורה " **בְּנֵיכֶם** " לעומת על החכם ששואל בעצמו מובא " **בֵּן** ".

כבודה של ירושלים בהקשר לפסח

תומר אליעזר

בפעם הראשונה שאנו נפגשים עם הר המוריה, מקום המקדש בירושלים, אנו מגלים שבמקום זה הייתה עבודה כפולה.

א. ההשתחוויה - אברהם אומר לנעריו "שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה עד כה ונשתחווה ונשובה אליכם". אברהם ויצחק משתחווים.

ב. עבודה נוספת שנעשתה בהר המוריה היא הקרבת קורבן. בתחילה היה זה יצחק ע"פ ציווי אלוקי, "והעלהו שם לעולה" ובהמשך "איל אחר נאחז בסבך בקרניו וילך אברהם וייקח את האיל ויעלהו לעולה תחת בנו".

זה מה שמיוחד בהר המוריה. בפעם הראשונה שאנו נפגשים עם המקום הזה משתחווים בו ומקריבים בו קורבן. הואיל ומקום זה הפך להיות מקום המקדש לדורות נוכל ללמוד מכך מהו בית המקדש ומה מיוחד בו?

פוסק הרמב"ם "מצוות עשה לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו קורבנות וחוגגים עליו שלוש פעמים בשנה שנאמר 'ועשו לי מקדש' " [משנה תורה הלכות בית הבחירה פרק א' הלכה א']. היינו, שהמקדש כולל בתוכו שני עניינים: הקרבת קורבנות ועליה לרגל. מה שעושים בשעה שעולים לרגל ניתן ללמוד מהפסוק: "והיה מידי חודש בחודשו מידי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחוות לפני".

נמצאנו למדים, שבית המקדש זהו מקום שמקריבים בו קורבנות ומשתחווים למי שאמר והיה העולם. לכן גם בתפילת המוסף של פסח (וכן בכל שלושת הרגלים), אנו רואים את שני היסודות הללו.

בקטע אחד בתפילת מוסף מובא: "מפני חטאינו גלינו מארצנו והתרחקנו מעל אדמתנו", ובהמשך נאמר "והביאנו ה' אלוקינו לציון עירך ברנה ולירושלים עיר מקדשיך בשמחת עולם אנא ה' אלוקינו ושם נעשה לפניך את **קורבנות** חובותינו". מה נעשה שם? את החובה להקריב קורבנות, תמידים כסדרם ומוספים כהלכתם.

בקטע אחר בתפילת מוסף כתוב: "ושם נעלה ונראה ונשתחוה לפניך בשלוש פעמי רגלינו". מה נעשה שם במקדש? - נעלה ונראה ונשתחוה. כי מקום המקדש זה מקום שמקריבים בו קורבנות ומשתחווים לבורא עולם; השתחויה שמשתחווים במקום המקדש ברגלים, ולעתיד לבוא מידי חודש בחודשו מידי שבת בשבתו שיבוא כל בשר להשתחוות.

השתחויה זו יש בה שני סוגים: הראשון, שאדם מודה על הטובה שנעשתה עמו. עד היום ישנן תרבויות בהן אנשים הרוצים לומר תודה פשוט משתחווים אחד לשני. סוג נוסף של השתחויה הוא שנופלים לרגליו של אותו האדם שצריכים את חסדיו או את עזרתו, מתחננים ומבקשים.

שני הסוגים הללו מופיעים בתפילה. סוג ראשון בתפילת שמונה-עשרה: "מודים אנחנו לך..." - אנו מודים על החסד של הקב"ה, "שאתה הוא ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו לעולם ועד צורינו צור חיינו ומגן ישענו אתה הוא לדור ודור". ולמה אנחנו מודים לך? - "על נסיך שבכל יום עמנו ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת ערב ובוקר וצהרים". זו השתחויה שבה אנו מודים

לקב"ה על כל רחמיו וחסדיו. הסוג השני של השתחויה, היינו נפילה לרגליו, אותו אנו אומרים בקבלת שבת "רוממו ה' אלקינו והשתחוו להדום רגליו".

בחג הפסח ישנן שתי מצוות עיקריות. הראשונה היא "העליה לרגל" והשניה הקרבת הקרבן. כמו שראינו לעיל בבית המקדש ישנם שני עניינים, השתחויה (הודאה) והקרבת קרבן. בחג הפסח אנו מקיימים את שתי המצוות במלואן, גם הקרבת קרבן הפסח בחבורות משפחתיות, וגם עלייה לרגל, **שבעצם העלייה לירושלים אנו מודים לקב"ה על היכולת לעלות ולהרגיש קרוב לבית המקדש ולקדושה**. והכל באווירה מרוממת של שמחה עם כל המשפחה יחד עם כל עם ישראל.

עניין ההודאה בליל הסדר הוא משמעותי מאד, כל אמירת סדר ההגדה מבוסס על עניין התודה לקב"ה על ההצלה. בסיום אמירת ה"מגיד" אנו מברכים ברוך אתה ה' אשר גאלנו וגאל את אבותינו... **ונודה לך** שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשנו ברוך אתה ה' גאל ישראל.

שבת הגדול

צחי אנג'ל

בשבת זו שהיא השבת שלפני חג הפסח, דורשים מנהגי ישראל לפני העם ולומדים הלכות פסח...

שאלה:

ומדוע נקראת שבת זו "שבת הגדול"?

תשובות:

מספר תשובות לשאלה זו:

א. " ... מפני הנס שנעשה בו " [טור אורח חיים].

בשנה שיצאו בני ישראל ממצרים עשרה בניסן חל בשבת. כידוע בעשרה בניסן לקח כל אחד מישראל שה לפסח וקשרהו לכרעי המיטה. המצרים התרגזו בראותם את בני ישראל שוחטים את אלוהיהם אך לא יכלו לעשות דבר וזה היה הנס הגדול!

ונשאלת השאלה: מדוע אנו מציינים את הנס דווקא בשבת הרי בדרך כלל אנו מציינים דברים כאלו ע"פ התאריך? כלומר היינו צריכים לציין את יום י' בניסן כ"יום הגדול"?

התשובה לכך היא, שהנס שהתקיים ביום שבת דווקא היה גדול יותר מאשר אם היה מתקיים ביום חול מכיוון שבאותו זמן שררה במצרים מכת חושך ולכן אם היה מתקיים ביום חול לא היו המצרים יכולים לראות את

בני ישראל שוחטים את השה. אך בשבת המכות לא היו שולטות במצרים [בעל הטורים, וארא], ומכיוון שהמעשה היה בשבת - המצרים יכלו לראות את בני ישראל שוחטים את השה ולא יכלו להגיב, וזהו הנס הגדול. לכן גם אנו מציינים אותו דווקא בשבת בתור "**שבת הגדול**" [דבש לפי].

ב. "כי בי ירבו ימיך" [משלי ט, יא] - **ע"י התורה ולימודה ירבו ויארכו ימיך**. מכאן אנו למדים שימים שבהם לומדים תורה נקראים ימים גדולים. כיוון ששבת זו שהיא השבת הקרובה ביותר לחג הפסח ודורשים בה מנהגי ישראל והלכות פסח, וכיון שכל אדם מעצמו עוסק ולומד הלכות החג שבת זו נקראת "**שבת הגדול**" [דבש לפי].

ג. שבת ארוכה ביציאת מצרים.

המדרש מספר שהיו בני ישראל שומרים את השבת כבר במצרים בזמן השעבוד. אך למרות רצונם הטוב היו נאלצים לקצר את השבת בגלל היותם טרודים בעבודת הפרך ולכן היו בני ישראל מאחרים את כניסת השבת וכן ממהרים לצאת ממנה...

כעת כאשר יצאו ממצרים יכלו לשמור את השבת בזמנה ואפילו הוסיפו מהחול לקודש והוציאוה מאוחר וע"כ זו הייתה באמת שבת הגדול... [שרגי טובא].

ד. המצווה הראשונה שנצטוו בנ"י הייתה לקיחת קורבן הפסח.

אמנם ידוע לנו שהאבות ובניהם כבר קיימו את כל מצוות התורה, אך הם עשו זאת רק מרצונם הטוב וללא שום צווי מבורא עולם. לעומתם, בני ישראל במצרים מצווים ועושים את המצווה!

וכבר אמרו חכמינו: "גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה", ומכיוון שכעת קיום המצווה היה גדול יותר נקראה שבת זו "**שבת הגדול**" [עוללות אפרים].

ה. בגרות של עם.

כאשר מגיע אדם לגיל 13 ונעשה בר מצווה - הוא נקרא גדול. כך כאשר עם ישראל קיבל את המצווה הראשונה במצרים נעשה גם הוא "בר מצווה", ומכאן שגם נקרא גדול, וע"כ נקראת שבת זו שבת "**שבת הגדול**".

ו. תוספת במהות השבת.

שמירת השבת של אבותינו שקיימוה מרצונם הייתה בעלת מגמה אחת שהיא להזכיר את בריאת העולם ע"י הקב"ה - "כי ששת ימים עשה ה' את השמיים ואת הארץ". אבל מיציאת מצרים נתווספה לשמירת השבת מגמה נוספת והיא להזכיר את נסי יציאת מצרים - "וזכרת כי עבד היית במצרים ויפדך ה' אלוקיך משם".

ומכאן יוצא שגדלה מצוותה של השבת ולכן נקראת "**שבת הגדול**" [שפת אמת].

מסרים חינוכיים מאכילת הכרפס

גלעד רפאל

הסדר:

בימינו, עורך הסדר לוקח מהכרפס פחות מכזית כדי שלא יתחייב בברכה אחרונה, הוא טובל במי מלח; מחלק לכולם ומברכים.

בתחילת הסדר אנחנו רק טועמים מהכרפס.

בליל הסדר עצמו העיקר הוא לא רק האכילה והשתיה, אלא גם ההתאפקות וההתגברות על יצר האכילה שלנו, שלא נסיים לאכול ונלך, אלא לשבת בסדר ולהתקדם לאט לאט לעבר הארוחה עצמה, אבל לא לפני שנכיר באמת את הסיבה עצמה של הסעודה והיא: ביטוי והודיה לה' על כל הטובה אשר עשה לנו במשך כל השנים הארוכות. ואפשר עוד לומר שלא הסעודה היא העיקר אלא אמצעי ודרך להודות לה' יתברך.

מקור הכרפס: הכרפס מגיע אלינו מעומק האדמה אל שולחן הסדר ובכך הוא מעיד העוצמה שיש בכל אחד מאתנו.

מדוע אוכלים כרפס?

אנחנו נוהגים לאכול כרפס לזכר כתונת הפסים של יוסף שבגללה התגלגלו הדברים ואבותינו ירדו למצרים. כרפס בנוטריקון = כתונת פסים.

ניתן למצוא קשר ישיר בין ה"פס" של הכרפס לבן כתונת הפסים. ניתן ללמוד על האחריות כהורים. כך גם טבעי שבין האחים יהיו לפעמים מתיחויות, כי כל אחד מהאחים מביא לידי ביטוי תכונות אופי שונות.

כהורים עלינו לארוג כתונת פסים "צבעונית במיוחד" המביאה לידי ביטוי הולם ושווה את כל הפסים השונים. עלינו להיזהר מהעדפתם של חלק מהילדים על פני האחרים, ואפילו רק למראית עין. רק כך נוכל לבנות משפחה אחת שלמה ואוהבת.

מוסר השכל: תמיד כדאי לזכור מהיכן החלה גלות מצרים, ולהפיק מכך את הלקחים הנדרשים.

מסרים חינוכיים מאכילת הכרפס:

הסדר: נוטלים ידיים ואין מברכים. יש נוהגים שרק עורך הסדר נוטל ידיו כדי לא להטריח את השאר.

שאלה: בנטילת ידיים יש בחינת "סור מרע" כי היא באה להרחיקנו ולטהר אותנו מטומאה. לעומת זאת הקידוש הוא בחינת "עשה טוב", **ויש לשאול:** מדוע לא נוטלים ידיים ורק אחר כך מקדשים, הרי לכאורה הסדר הנכון הוא "סור מרע ועשה טוב"? לכן היה עדיף להקדים "ורחץ" לפני "קדש".

היה מי שפירש, שגם גאולת מצרים לא הייתה לפי הסדר, ה' לא חיכה שבני ישראל יהיו ראויים לגאולה אלא גאל אותם בחיפזון.

חג הפסח מתקשר לענין הדילוק והפסיחה, כדכתיב [שמות יב, יג] "וְרָאִיתִי אֶת הַדָּם וּפְסַחְתִּי עֲלֵכֶם". לכן עלינו להפוך את הסדר הטבעי ולהקדים את הקידוש לרחיצת הידים.

הא לחמא עניא

עמית ווייל

מקובל בכל העמים שפותחים את חגיגותיהם בסיפורי ניצחון וגבורה מההיסטוריה שלהם. לעומת זאת בעם ישראל מזה דורות ליל הסדר נפתח בתיאור "לחם העוני" שהיה לאבותינו במצרים. **נשאלת השאלה**: מדוע עם ישראל נוהג לא כמקובל בין העמים?

התשובה לכך הינה שגם אנו פותחים בסיפורי גבורה על עמנו, אלא שסיפורי הגבורה שלנו שונים מכל עם. אצלנו "גבורה" פרושה: **לשמור על האמונה והדת והזהות היהודית גם בעתות משבר**. ביטוי לגבורה זו מופיע בספר משלי [פרק טז פסוק לב] "טוב אָרְךָ אַפִּים מְגִבֹּר וּמְשֵׁל בְרוּחוֹ מֶלֶכָד עִיר". היינו, שעל פי השקפת היהדות הגבורה האמיתית אינה נמדדת בשדה הקרב, אלא בחיי היום יום. אדם המושל ברוחו באופן תמידי הוא הגיבור האמיתי.

עם ישראל במצרים ירד מאד ברמתו הרוחנית, אולם על כמה סממנים יהודים לא וויתרו בני ישראל, ולכן לא שינו את שמם, לשונם ולבושם. למרות כל השעבוד הזהות היהודית לא נפגמה, הדברים הנ"ל משקפים יותר מכל את היכולת היהודית לשמור על הזהות למרות כל הקשיים. שינויים אלו מנעו מהיהודים להתבולל, דבר שלא קורה אצל עמים אחרים שגולים מארצם. **בזכות עמידה איתנה זו זכו עם ישראל לגאולת מצריים**.

הנוסח של "הא לחמא עניא" מורכב משלושה חלקים. הראשון מדבר על הגלות והסבל של עם ישראל, השני מדבר על עשיית צדקה, שאנו מזמינים את כל אלו שאין להם, והשלישי מדבר על הגאולה "לשנה הבאה בני חורין".

מבנה זה ממצא בתוכו את מהלך גאולת עם ישראל. בהתחלה ישנו סבל וגבורה יהודית על מנת לשמור על הזהות, ולבסוף מגיעה הגאולה. בכדי שהגאולה תתקיים אנו צריכים לעזור לכל עם ישראל ולעניים שבתוכנו; לעניים מבחינה רוחנית - לעודד אותם, ולעניים מבחינה ממונית - לתת להם כסף ואוכל. כך כולנו אומרים בהגדה בליל הסדר "כל דכפין ייתי ויכול, כל דצריך ייתי ויפסח".

מעניני החג בהלכה ובאגדה

נתאי וולפמן

פסקי הלכות מהגדת "חזון עובדיה":

הלכות תענית בכורות בערב פסח: הבכורים מתענים בערב פסח, בין בכור מאב בין בכור מאם, זכר לנס שנעשה לבכורי ישראל, שפדאם ה' בשעה שנגף את בכורי מצרים בליל פסח. בזמננו שלנו, חולשה ירדה לעולם ומפרעת את מצוותו של ליל הפסח לכן אנו מקילים בתענית.

הלכות תפילת ליל פסח: יום טוב של פסח שחל להיות בשבת יש נוהגים שלא לומר לכה דודי בקבלת שבת כדי שלא להראות כמביישים היום-טוב. אבל מנהגנו לומר לעולם לכה דודי בכל זאת, כיון שהחג כבר הוזמן על ידינו בקידוש החודש.

רעיון מהגדת פסח "איילת השחר":

עבדים היינו לפרעה במצרים ויוציאנו ה' א-לוקינו משם ביד חזקה ובזרוע נטויה ואילו לא הוציא ה' את אבותינו ממצרים עדיין אנחנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים. לכן מצווה עלינו לספר ולהעמיק בסיפור יציאת מצרים ולהודות לבורא שהוציאנו, ואם לאו לא היינו יודעים שמחה וחרות לעולם. אם אדם ניצל משואה עצמית וכללית רצוי לספרו בליל פסח ולהודות על כך, ויש בזאת משום הידור המצווה.

חג כשר ושמח לכל ישראל אמן

רמזים בענין הכרפס

אוהד כץ

אכילת הכרפס מתבצעת ע"י עורך הסדר, שלוקח את הכרפס וטובל במי מלח ומחלק לכל המסובים. ברכתו של הכרפס היא בורא פרי האדמה. יש להיזהר לאכול פחות מכזית, בכדי לא להתחייב בברכה אחרונה.

ישנן כמה סיבות לאכילת הכרפס בליל הסדר, אנו נסה לתת כמה מהן:

ראשית, הכרפס הינו סוג של ירק מריר אשר אוכלים אותו כדי שהילדים ישאלו מה נשתנה. טעם נוסף לאכילת הכרפס, שהוא נועד להזכיר לנו את הימים שעבדנו בפרך במצרים. הדברים רמוזים במילה "כרפס", היינו פרך ס'. כי ס' ריבוא (60 פעמים עשרת אלפים = שש מאות אלף) עבדו בפרך במצרים.

הרעיון העומד מאחורי הכרפס:

הכרפס מגיע ממעמקי האדמה לאחר תהליך שלם של התפתחות: שתילה, הגרעין נרקב בקרקע, השקיה, צמיחה, עד שלבסוף הירק מוכן לאכילה. הדבר נמשל לעבודתו של האדם בעולם. מאז שהאדם נולד הוא עובר תהליכי גדילה רבים. ממצב של ינקות וילדות ועד הנערות והבגרות. בכל אחד מהשלבים הללו מתפתח בו מימד חדש, ובכך הוא מגלה את העוצמה הטמונה בו. המסר המרכזי הוא שתוך כדי התהליך הארוך של הגדילה לא תמיד רואים תוצאות, יותר מכך לפעמים מרגישים חסרי אונים, אולם הכרפס מלמד אותנו שצריך סבלנות, וצריך אורך רוח להמתין עד סוף התהליך.

בנוסף לכך תוך כדי תהליך הגדילה צריך הרבה השקעה, ואם מפסיקים לטפל בו - הצמח נובל. אולם אם כבר התפתח וגדל מספיק - הצמח כבר עומד באיתנו. כך האדם דורש בתחילת הדרך השקעה גדולה, אולם לבסוף הוא כבר עומד באופן עצמאי, ויותר מכך, הוא גם מפתח אחרים.

קדושת האדם:

ישנו רעיון נוסף הבנוי על סימני הסדר: "קדש", "ורחץ", "כרפס", כפי שיתבאר בסמוך.

מטבע האדם תמיד לחשוב שהוא בראש ויודע הכל, אולם ככל שהאדם מתחיל ללמוד וניכנס לעובי הספר, כך מגלה הוא לפתע כמה הוא אינו יודע. וכמו כן נכון הדבר לגבי קדושת האדם שככל שהאדם זוכה יותר לקדושה, כך מבחין הוא עד כמה שהוא שפל ועד כמה רחוקה דרכו מהקדושה. לדוגמה: נלמד דבר זה ממשה רבנו שהיה גדול שבאנשים שהיו נותנים לו כבוד מלכים אבל מצד שני נאמר עליו "והאיש משה עניו מכל האדם".

וזאת נלמד לענייננו, שאין אנו מתחילים את ההגדה אלא ב"קדש", ולאחר מכן עוברים ל"ורחץ" ורק לאחר מכן ל"כרפס". היינו אנו מתחילים בהתקדשות (קדש), ואז אנו מבינים כמה אנו רחוקים מהטהרה, לכן עלינו לטהר עצמנו מיד (ורחץ).

אולם עלולה להתעורר לנו בעיה, אם האדם יראה כמה הוא רחוק מהשלמות, הוא יתייאש, ולא ימשיך. לכן אנו מעלים לשולחן את הכרפס, המלמד אותנו שהוא התחיל ממעמקי האדמה, ורק כמה עלים בודדים נראו לעין, ובכל זאת לאחר תהליך של גדילה והתפתחות הוא הגיע לשולחן הסדר היהודי, וזכה שמברכים עליו "בורא פרי האדמה". על ידי הברכה

אפילו הניצוץ שהיה טמון באדמה מתעלה ופורח ומזכה אותנו על שולחן הסדר.

מכל האמור לעיל למדנו שצריך האדם להתחזק באמונתו בקב"ה ולדעת שאפשר להתרומם, גם מהדרגה הארצית הנמוכה ביותר אל הדרגות הרוחניות הגבוהות ביותר.

הקהה את שיניו

ארי לוית

"רשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת לכם, לכם ולא לו, ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל, כפר בעיקר, ואף אתה הכהה את שיניו ואמו לו 'בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצריים' - לי ולא לו, אילו היה שם לא היה נגאל" [הגדה של פסח].

יש לשאול: הרשע מגיע לסדר על מנת לקנטר, אולם מה התשובה שנותנים לו? ובייחוד, מה הכוונה "אף אתה הקהה את שיניו"?

ויש להשיב: הרשע לא רוצה לשמוע תשובות בנושא קרבן פסח, לכן גם לא עונים לו בעניין זה. הדיון אתו צריך להיות ברמה הרבה יותר בסיסית. מי שבא במטרה להרגיז, צריך להרגיז אותו בחזרה. הכוונה במילים "הקהה את שיניו" היינו להכהות את הטענות שלו. הוא טוען שאין כל טעם בקיום המצוות, שהם הומצאו ע"י האנשים עצמם. לכן גם אנו עונים לו, בטענה לא עניינית, אם היית במצריים לא היית נגאל" אין לך כלל זכויות. דבר זה אמור לגעת בעצבים החשופים שלו, בתקווה שזה יעורר אותו, לתקוף מחדש, שאין הדברים כך, אלא שאנו לא מכירים אותו "אתם אל תראו אותי ככה, סבא שלי היה רב ב..."

תשובה נוספת: לפעמים אדם אומר משהו שהוא לא באמת חושב עליו מכמה סיבות: **או** בגלל האנשים שנמצאים אתו, ואז הוא מצנזר את דבריו. **או** בגלל שהוא רוצה להרוויח מכך איזה דבר. למשל שיעצבן את הסובבים אותו. **או** בגלל שהוא לא חושב יותר מדי על מה שהוא אומר.

לדעתי הבן הרשע אומר מה העבודה הזאת לכם בגלל שלושת הסיבות לעיל.
לכן לפני שעונים לו יש להקחות את שיניו, וזה אומר לא להסתכל על מה
שהוא אומר אלא להביט על מה שנמצא אצלו בלב.